

Olga Tokarczuk

Begunok (részlet)

Szvasztikák

Egy bizonyos távol keleti városban a vegetáriánus éttermeket vörös szvasztikákkal, a Nap és az életerő ősi szimbólumával, szokás megjelölni. Ez nagyban megkönnyíti a vegetáriánusok életét egy idegen városban – elég felemelni a fejüket, és elindulni a jel irányába. Adnak ott zöldségcurryt (többféle változatban), pakorát, számószát és kormát, piláfot, fasírtokat, és az én kedvencemet, szárított tengeri algalapokba tekert rizses rudacskákat.

Néhány nap után olyan a feltételes reflexem, mint Pavlov kutyájának – csorgatom a nyálam a szvasztika láttán.

A névárusok

Apró üzleteket láttam az utcán, ahol neveket árulnak a hamarosan világra jövő gyermekeknek. Időben kell jelentkezni és leadni a rendelést. Szükséges a fogantatás pontos időpontja, csakúgy, mint a kinyomtatott ultrahang felvétel, mivel a gyermek neve különösen fontos a névválasztás során. Az árus feljegyzi ezeket az adatokat és elrendeli, hogy néhány nap múlva jöjjünk vissza. Ez idő alatt felállítja a születendő gyermek horoszkópját és meditációba merül. Időnként könnyen jön a név, két, három hangban ölt testet a nyelv hegyén, melyeket a nyál szótagokká tapaszt, azután a mester gyakorlott keze vörös jelekké változtatja őket a papíron. Olykor nehezen jelenik meg a név, homályosan, nagy vonalakban; vonakodik. Nehéz szavakba zárni. Ilyenkor lépnek akcióba a segítő technikák, ez azonban minden árusnak a saját titka marad.

Látni lehet őket a rizspapírral, Buddha figurákkal és kézzel festett ima-szövegekkel befedett boltocskák nyitott ajtaján keresztül, kezükben a papírra irányzott ecsettel gubbasztanak. Időnként a név váratlanul hullik alá az égből, mint egy tintapaca, kifejező, tökéletes. Az ilyen kinyilatkoztatással szemben nincs mit tenni. Előfordul, hogy a szülők egyáltalán nincsenek megelégedve, inkább valami kellemes hangzású, optimizmussal teli nevet szeretnének, mint a Holdfény vagy a Jó Folyó – a kislányoknak, a fiúknak pedig például: Mindig Előre Tartó, Rettenthetetlen, vagy Az, aki Elérte Célját. Mit sem segítenek az árusok magyarázatai, hogy maga Buddha is Béklyónak nevezte el a saját fiát. A vevők elégedetlenül távoznak, és morogva a konkurenciához fordulnak.

Drama és action

Távol az otthonomtól egy filmkölcsonzóben, a polcokat böngészgetve lengyelül káromkodom. És hirtelen megáll mellettem egy nem túl magas, szemre úgy ötvenvalahány éves nő, és az én nyelvemen ügyetlenül azt mondja:

– Ez lengyelül van? Lengyelül beszélsz? Jó napot kívánok.

Ezen a ponton, sajnos, ki is merítette lengyel mondatkészletét.

És már angolul meséli, hogy tizenhét éves volt, amikor idejött a szü-leivel, és most eldicsekszik a „mama” szóval. Utána viszont zavarba hoz azzal, hogy sírva fakad, a karjára mutat, az alkarjára, és a vérről beszél, hogy ott van az egész lélek, és, hogy az ő vére lengyel.

Ez az esetlen mozdulat a kábítószerek mozdulatára emlékeztet – mutatóujja az erekre mutat, arra a helyre, ahová a tűt kell beszúrni. Azt mondja, hogy hozzáment egy magyarhoz, és elfelejtett lengyelül. Megölel és elmegy, eltűnik a Drama és az Action feliratú polcok között.

Nehéz elhinnem, hogy el lehet felejteni azt a nyelvet, amelyiknek köszönhetően felvázoltuk a világ térképeit. Egész egyszerűen el kellett, hogy keverje valahol a világban. Talán ott hever összegöngyölve és porosan egy ládában a melltartókkal és bugyikkal, begyűrve a sarokba, mint az a szexi tanga, amit egyszer fellángolásból vásároltunk, de nem volt mikor használatba venni.

A bizonyítékok

Találkoztam olyan halkutatókkal, akiket egyáltalán nem zavart a munkájukban az, hogy kreacionisták. Egy asztalnál esszük a zöldségcurryt és még sok időnk van a következő repülőig. Ezért átmegyünk a bárba, ahol egy keleties arcvonású copfos fiú gitáron Eric Clapton-slágereket játszik.

Arról beszélnek, hogyan teremtette Isten az ő gyönyörű halaikat – az összes pisztrángot, csukát, nagy rombuszhalat és lepényhalat, filogenetikus fejlődésük egész nyilvántartásával együtt. A halakkal egy csomagban, amiket állítólag a harmadik napon hívott létre, elkészítette megkövesedett csontvázaikat, bravúros lenyomataikat a mészköveken, kőületeiket.

– Minek? – kérdeztem. – Mi szükség van ezekre a hamis bizonyítékokra?

Fel voltak készülve a kétségeimre, ezért az egyikük azt válaszolta:

– Istent és az ő szándékait leírni olyan, mintha a hal próbálná meg leírni a vizet, amiben úszik.

A másik azonban egy pillanattal később hozzátette:

– És a saját halkutatóját.

Olga Tokarczuk (1962) hazájában és külföldön egyaránt az egyik legnépszerűbb, ugyanakkor a kritika által is elismert kortárs lengyel író. Karrierje a rendszerváltás után színre lépett írógenerációval együtt indult, habár szigorúan véve sosem tartozott egyik írói csoporthoz sem. Végzettsége szerint pszichológus, műveire nagy hatással volt Jung munkássága. Magyarul eddig három regénye (*Az Őskönyv nyomában*; *Őskor és más idők*; *Nappali ház, éjjeli ház*) és egy elbeszéléskötete (*Sok dobon játszani*) olvasható. Az itt közölt részlet *Begunok* című, a műfaj kereteit eredeti módon kitágító regényéből származik.

Olga Tokarczuk: *Bieguni*, Wydawnictwo Literackie, Kraków, 2010